

Finansmarknadens kollaps

Tid för återuppbyggnad och ombildning, tid för politiken att visa vad den går för

Manchester spelade en central roll både i utvecklingen av marknadsekonomin och i utvecklingen av en organiserad arbetarklass. Därför är det symboliskt och passande att PSE-gruppen i Europaparlamentet i dag just i Manchester antar ett antal principer som ska styra de långtgående reformer som nu krävs i vårt ekonomiska och finansiella system efter de senaste årens katastrofala misslyckande för den plundrande finansiella kapitalismen. De fem principer som anges nedan bygger på den förklaring som antogs den 5 november 2008 av europeiska socialistiska och socialdemokratiska statsministrar och partiledningar med PSE-gruppens ordförande Poul Nyrup Rasmussen på ordförandeposten.

1. Livbälten inte bara för bankdirektörer

- **Nu framgår det klart och tydligt:** ibland är marknaden problemet och staten lösningen.
- För några veckor sedan förde finansmarknadernas spektakulära kollaps Europa och världen till randen av en ekonomisk katastrof. I elfte timmen räddade samordnade statsingripanden i Europa och på andra platser den finansiella sektorn från en härdsmläta. Nu måste våra ledare göra samma sak för alla oss andra.
- Vi står inför den värsta ekonomiska krisen på 80 år. Mitt uppe i krisen testas våra institutioners värde, det demokratiska statsskickets värde och Europas värde – kan våra ledare klara den utmaningen? Kommer de att vidta gemensamma åtgärder för att trygga jobben och välståndet? Med rätt åtgärder kan de inte enbart skapa en ekonomisk återhämtning utan även en bättre och stabilare ekonomisk styrning, en sundare demokrati och ett progressivare samhälle.
- Marknaderna har kollapsat och det är endast kraftfulla, samordnade statliga åtgärder som kan återställa förtroendet, fylla orderböckerna och öka efterfrågan från både företag och konsumenter. De europeiska regeringarna bör öka statsutgifterna, främja företagandet och underlätta för små och medelstora företag att bildas och växa. Ju mer samordnade dessa åtgärder är, desto effektivare kommer de att bli.
- För att genomföra allt detta kan EU snabbt vidta fyra viktiga åtgärder:
 1. Redogöra för omfattningen av den stimulans som krävs över hela Europa för att skapa en ram för medlemsstaternas åtgärder. Uppmana alla medlemsstater att bidra till återhämtningspaketet med hänsyn till vad deras budgetsituation tillåter.

2. Stödja medlemsstater med ekonomiska problem som har begränsad förmåga att agera på egen hand. Utanför euroområdet har vissa länders valutor utsatts för spekulativa angrepp och dessa länder har tvingats att höja räntesatserna när de i stället borde sänka dem. Euron har skyddat sina medlemmar från valutakrisen, men trots det har vissa länders kostnader för att finansiera statsskulden skjutit i höjden. Europa spelar en avgörande roll när det gäller att anskaffa och kanalisera kapital, t.ex. genom att försäkra statsskulden, genom euroobligationer eller genom att öka Europeiska investeringsbankens utlåning till små och medelstora företag och till gröna investeringar.
3. Utnyttja Europas etablerade mekanismer, t.ex. rapporten om Lissabonstrategin och riktlinjerna för ekonomi och sysselsättning som snart kommer att offentliggöras, för att sända ett tydligt budskap om vad som måste göras. Prioriteringarna måste vara lösningar som i) fungerar snabbt och som ii) stärker och moderniserar den europeiska ekonomin.
4. För att åstadkomma snabba resultat måste medlemsstaterna uppmanas att rikta hjälpen mot dem som behöver det mest – framför allt små företag och sårbara hushåll – ett europeiskt livbälte för de mest utsatta.

2. De banker som tog våra pengar måste visa resultat

- Regeringarna klämde inte fram biljontals euro av skattebetalarnas pengar för att de älskar banker, utan för att om bankerna går omkull kan företagen inte få den kredit de behöver, människor kan inte få lån, företag går i konkurs, bostäderna sjunker i värde och jobben försvinner.
- Bankerna tog pengarna, nu kräver vi resultat:
 - o Utlåningsnivåerna till hushåll och företag, framför allt små och medelstora företag, måste återställas snabbt. Finansombudsmannen måste granska utlåningsmetoderna närmare för att se till att de offentliga medlen används för allmännyttan och inte för att öka den privata förmögenheten.
 - o Räntesatserna måste minskas snabbt och i sin helhet.
 - o Inga fler enorma bonusar och gyllene fallskärmar.
 - o Inga avskedanden.
- Regeringarna måste klargöra att de är beredda att vidta de ytterligare krafttag som krävs för att skydda jobben, företagen och hushållen.
- Vi kräver att regeringarna själva i hög grad ökar insynen i förvaltningen av våra pengar. De måste tydligt och offentligt redogöra för vad de kräver av bankerna när det gäller utlåningsprinciper, styrning och ersättningsstrukturer samt vilka åtgärder de kommer att vidta för att sätta stopp för ekonomiska spekulationer.

3. Nu måste vi rädda jorden

- Lågkonjunkturen är den mest överhängande utmaningen för världen, men den största utmaningen under de kommande åren är klimatförändringarna. Vårt enda hopp för att undvika en ekologisk katastrof är att snabbt övergå till en ekonomi med låga utsläpp

och låg energiförbrukning, men hittills har omfattningen av de nödvändiga investeringar som krävs lätt kunnat få en att tappa modet.

- Nu vet vi även att den europeiska ekonomin behöver en kraftig investeringsökning för att undvika en djup och långvarig lågkonjunktur. Vi kräver ett grönt europeiskt investeringspaket – en lösning som slår två flugor i en smäll.
- Europa är världsledande inom snabbt växande sektorer som miljöteknik, miljövaror och förnyelsebar energiteknik. De europeiska socialdemokraterna har presenterat ett handlingsprogram för att skapa **10 miljoner nya arbetstillfällen fram till år 2020 genom grön tillväxt**. Men det kommer att krävas enorma investeringar för att uppnå dessa mål och uppfylla Europas klimatåtaganden. Vi uppmanar Europas ledare att möta denna utmaning genom att presentera ett paket med smarta gröna investeringar som åter sätter Europa i arbete och för oss närmare våra klimat- och energimål.

4. Samarbete och solidaritet ligger mer än någonsin i vårt intresse

- Över hela världen, precis som i Europa, är det de mest utsatta människorna som drabbas hårdast av den ekonomiska krisen. Internationella arbetsorganisationen (ILO) har beräknat att 150 miljoner jobb kommer att försvinna i utvecklingsländerna nästa år till följd av den rika världens kreditkris. Välbehövligt kapital strömmar ut ur de mindre utvecklade länderna när finansinstituten söker skyddszoner för sina pengar.
- Europa är med rätta stolt över att vara världens överlägset största biståndsgivare. Men vi kan inte hysa någon förhoppning om att uppnå millennieutvecklingsmålen förrän de bakomliggande reglerna för de globala finans- och handelssystemen har återställts på ett stabilare och progressivare fundament.
- Vidare blir det svårt för de europeiska länderna att ta sig ur lågkonjunkturen så länge våra handelspartner befinner sig i recession. Bortsett från vårt moraliska åtagande om millennieutvecklingsmålen behöver vi starka marknader som kan köpa Europas varor och tjänster – det som hjälper utvecklingsländerna, hjälper oss.
- Lärdomen från den ekonomiska härdsnälet är uppenbar: samordnade europeiska åtgärder lyckades där de nationella ansträngningarna hade misslyckats. Även i den verkliga ekonomin kommer samordnade åtgärder – på både europeisk och global nivå – att vara mycket kraftfullare än rent nationella lösningar. Vi stöder kravet om ett nytt Bretton Woods för att skapa en ny, mer ansvarig, stabilare och rättvisare global ekonomisk styrning.
- På kort sikt måste G20-ländernas återhämtningsplan se till att Internationella valutafonden tillsammans med centralbanker och regeringar i industrivärlden samt likviditetsstarka statsägda förmögenhetsfonder ökar tillgången till kredit, så att utvecklings- och tillväxtländerna kan hålla lågkonjunkturen på avstånd. Doharundan måste snabbt leda fram till ett framgångsrikt och utvecklingsvänligt resultat.

5. Ekonomerna tillbaka i skolbänken (och politikerna likaså)

- På bara några få veckor 2008 vändes finansvärlden upp och ned. Idéer som hade regerat över världen i nästan trettio år, som hade satt gränser för vad som var politiskt möjligt och som hade dominerat den politiska och ekonomiska diskursen visade sig vara felaktiga.

- Lika snabbt återupptäcktes gamla sanningar som länge har varit bannlysta från den politiska huvudfåran. Utan kraftfull reglering och offentlig övervakning är marknaderna – i synnerhet finansmarknaderna – till sin natur instabila. Staten måste vara den slutliga garanten både för soliditeten i den ekonomiska sektorn och för nivån på den ekonomiska aktiviteten.
- Att styra efterfrågan är åter ett av statens viktigaste ansvarsområden. Nu när valutainstrumenten fungerar så dåligt är skattepolitiken det kraftfullaste instrumentet mot lågkonjunkturen.
- Vi har också den svåra vägen fått lära oss vilka faror den halsbrytande tillväxten inom finanssektorn medför – en tillväxt som drivs av obeveklig ekonomisk innovation på jakt efter allt mer komplexa marknadsbaserade lösningar för att hantera risker, t.ex. rörliga valutakurser, som tidigare låg inom statens ansvarsområde.
- Varje gång den styrande ekonomiska modellen har kollapsat har detta lett till djupgående förändringar av hur man lär ut ekonomi och hur vi styrs:
 - 1930-talets stora depression resulterade i tre årtionden med den keynesianska välfärdskapitalismen.
 - Stagflationen på 1970-talet resulterade i den monetaristiska motrevolutionen som har präglat oss fram tills i dag.
- Nu måste kollapsen av den marknadsdyrkan och girighet som har varit den ledande filosofin under de senaste 30 åren resultera i en grundläggande självrannsakan hos både ekonomer och politiker. Ekonomerna måste åter fundera ut en bredare vision för hur deras yrkeskår kan bidra till att skapa ett bättre samhälle och politikerna måste lära sig att tänka efter noga innan de avtalar bort sitt ansvar till marknadens magi.

Manchester, den 12 november 2008